

N:o 75.

Af Herr **Jonas Jonasson** i Gullaboås: *Angående underdånig skrifvelse med begäran om undersökning af Hypoteksbankens förvaltning, samt framläggande för nästa Riksdag af förslag till nödiga förändringar i afseende å nämnda banks organisation och styrelse.*

Oaktadt penningetillgången i landet under senare månaderna varit särdeles riklig och Hypoteksbankens obligationer haft afsättning till pari-pris och deröfver, måste ändock Hypoteksföreningarne vid lån från Hypoteksbanken, utöfver vanliga villkoren, vidkännas afdrag af två procent på kapitalet, — en beskattning, som lär komma att gälla under flera år. Det förekommer oförklarligt att lån mot erkänt bästa säkerhet eller första in-teckning i jord måste vidkännas dyrare vilkor än lån i allmänhet; men ett till Kongl. Finansdepartementet inkommet bankstäm-moprotokoll upplyser om orsaken dertill. Under sistlidna September månad, då Hypoteksbanken i penningar, som ej kostade öfver pari, redan innehade tillräcklig tillgång till Hypoteksföreningarnes behof, afslutade Hypoteksbanken ett utländskt lån på ej mindre än 50 millioner francs, till sådant pris att det, enligt bankens egen uppgift, kommer att medföra en förlust af omkring $1\frac{1}{3}$ million kronor, oberäknad sannolik ränteförlust för icke genast användbara kapital

Enär nu föreskrifterna i Kongl. förordningen den 26 April 1861 förbjuda, att obligationslån under sådana förhållanden må af banken upptagas; då denna lag alltså befinnes otillräcklig att skydda jord-egarnes rätt och fördel; då Hypoteksbankens öfverstyrelse, eller dess så kallade delegare, i allo godkänt bankstyrelsens berörda, till skada för hela riket och en mängd enskilda, vidtagna låneoperation; så visar sig att Hypoteksbank-inrättningen, hvilken af statsmakterna blifvit

stiftad för det allmännas bästa och med grundfond af staten försedd, råkat in på en afväg af betänklig art.

Utan att söka utreda de inre anledningarne till detta sorgliga förhållande och de inflytelser, som dertill varit vållande, äro de yttre fakta tillräckligt talande. En inrättning, der de för densamma gällande lagar endera icke efterlefas eller måhända icke äro tydliga nog och der stiftelsens syftemål kunna blifva åsidosatta, måste gå sin undergång till mötes, om icke skyddande åtgärder i tid vidtagas.

De inflytelserika personer, som under föregående tider erhållit hypotekslån, äro ensamma de, som utöfva öfverstyrelsen öfver banken; och för dem är af mindre betydelse om landets öfriga jordegare, som efter dem behöfva amorteringslån, måste betala dessa dyrare än hvad skäligt är. Emellertid lär faran deraf vara uppenbar att landet utan behof betungas med utländsk skuldsättning till oskäligt pris och att landet derigenom öfverhopas med mera kapital, än som på naturlig väg kunna användas. Af sådan anledning finner jag mig uppmanad föreslå,

att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, efter verkställd undersökning huruvida vid Hypoteksbankens förvaltning de lagliga föreskrifterna för inrättningen blifvit iakttagna eller icke och, på grund af denna utredning, för nästkommande Riksdag framlägga förslag till de förändringar i afseende å Hypoteksbankens organisation och styrelse, hvilka må finnas af nöden för att inrättningen må motsvara dess ändamål att blifva till gagn för landet i allmänhet och särskildt för jordbrukskrediten.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1880.

J. Jonasson,
från Kalmar län.

Bilagor.

Afskrift.

Utdrag af protokollet, hållet i Stockholm vid allmän extra ordinarie sammankomst mellan Allmänna Hypoteksbankens delegare den 21 och 22 November 1879.

Justeradt den 26 November 1879.

G. Fr. Almqvist.

R. M. Bovallius.

Er. Gust. Boström.

C. G. Hjerta.

Magnus Hallenborg.

Den 21 November.

Sedan, med anledning deraf, att valutan för det med Banque de Paris et des Pays Bas den 6 sistlidne September avslutade lån icke kunde utan kapitalrabatt till Hypoteksföreningarne utlemnas, men den af Kongl. Maj:t, på grund af delegarnes beslut den 20 Juni 1877, meddelade tillåtelse att på utlemnade låneförslag fordra kapitalrabatt icke sträckte sig längre än till innevarande års utgång, bankstyrelsen den 14 sistlidne Oktober genom aflåten cirkulärskrifvelse till Hypoteksföreningarnes direktioner låta kalla bankdelegarne att denna dag, klockan 12 på dagen, sammanträda för att besluta om kapitalrabattens belopp samt i andra dermed sammanhängande frågor, så hade å utsatt tid, jemte bankstyrelsens ledamöter, — — — — —
 — — — — —
 infunnit sig, såsom ombud för:
 — — — — —

§ 3.

Sedan, på ordförandens derom gjorda hemställan, sammankomsten förklarats vara i behörig ordning utlyst, föredrog herr ordföranden,

efter att i korthet hafva erinrat om auledningen till detta extra ordinarie sammanträde, en af bankstyrelsen afgifven promemoria af följande lydelse:

“Hypoteksbankens delegare hafva sig redan bekant att, med auledning af delegarnes vid allmänna sammanträdet i sistlidne Juni månad uttalade åsigt, att 4 procent lån i Frankrike å 50 millioner francs blifvit för Hypoteksbankens räkning afslutadt. Lånekontraktet, upprättadt med Banque de Paris et des Pays Bas den 6 sistlidne September, upptager de närmare lånebestämmelserna. Bland dessa må nämnas, att Banque de Paris et des Pays Bas förbundit sig att fast öfvertaga 20 millioner francs, deraf 10 millioner redan blifvit levererade den 15 sistlidne Oktober och öfriga 10 millioner skola Hypoteksbanken tillhandahållas den 1 nästkommande Februari. Intill den 1 derpå följande Juli eger den franska banken bestämma, om optionsdelen, 30 millioner, delvis eller i dess helhet fast öfvertagas eller icke. Priset, utgörande för första 10 millionerna 83 procent, skall ökas med en procent för hvarje efterföljande 10 millioner och utgör således för sista 10 millionerna 87 procent, dock med förbindelse för Hypoteksbanken att vidkännas de för lånet i Frankrike och noteringen derstädes belöpande utskylder, jemte kostnader för indragning m. m. I anseende dertill, att i en del utskylder för franska lån, som uppläggas både i Frankrike och i annat land, nedsättning i vissa fall medgifves, men beslut derom ännu icke blifvit af vederbörande myndighet i Paris fattadt, har kostnaden för ifrågavarande äfven i Stockholm upplagda lån icke ännu kunnat med full säkerhet beräknas. Efter allmänna beräkningsgrunder skulle den af långgifvaren fast öfvertagna lånedelen, 20 millioner francs, för Hypoteksbanken medföra en förlust af 758,000 kronor, och öfriga 30 millioner francs, om optionsrätten begagnas, medföra en brist af 594,000 kronor; båda beloppen med tillägg af ränta under tiden tills betäckning sker.“

“Enär ännu är ovisst om den långgifvaren förbehållna option till senare lånedelen, 30 millioner francs, kommer att af honom begagnas, och i allt fall de därför inflytande medel icke förr än efter några år tagas i anspråk för amorteringslån, och då blifvande penningställning och förhållanden nu icke kunna bedömas, torde vid detta tillfälle endast frågan om sättet för betäckande af bristen för den fast öfvertagna delen af lånet böra utgöra föremål för öfverläggning.“

“Denna till 758,000 kronor beräknade brist anses, i händelse af nedsättning i utskylderna i Frankrike kunna nedgå till 595,000 kronor, hvilket belopp således skulle blifva en bankens räntebärande skuld. Önskligt vore, att en så beskaffad brist, till betäckande hvaraf Hypo-

teksbanken saknar disponibla tillgångar, icke behöfde i bankens räkenskaper balanseras. Den franska låneaffären, som afsåg att för Hypoteksbankens obligationer öppna en ny marknad och framkalla konkurrens och fördelaktigare tillfällen till afsättning, utgjorde således en jordhypoteksinstitutionens gemensamma angelägenhet, och den hade så mycket mindre till ändamål att anskaffa kapital för Hypoteksföreningarnes behof under närmaste tiden, som tillgång dertill redan förefans i medel, som stodo till pari. Vid sådant förhållande synes rättvisan förbjuda anlita det af den utväg, att till betäckande af ifrågavarande brist utaf låntagare under närmaste år fordra någon betydligare kapitalrabatt. Detta skulle undvikas och på samma gång krediten för Hypoteksbanken, som icke är annat än hypoteksföreningarnes gemensamma agent för anskaffande af förlag, bäst befordras, derest föreningarne på sig proportionaliter fördelade den ofvan angifna minimiförlusten, 595,000 kronor, till godtgörelse af framtida låntagare. I sådant fall skulle föreningarne af Hypoteksbanken debiteras hvad på en hvar efter antagen grund belöpte af förlustsumman, motsvarande närmast 5 procent å de 12 millioner kronor, som motsvarade ifrågavarande låneandelen. Hypoteksbanken skulle då blifva i tillfälle att med egna öfverskott betäcka den uppkommande ränteförlusten jemte de tillskott, som för utskylder i Frankrike möjligen kunde tagas i anspråk; och torde, sedan förhållandena närmare sig utvecklats, visa sig, i hvad mån Hypoteksbanken blifve i tillfälle bidraga till betäckande af den förlust, som den senare låneandelen må medföra.“

“Skulle hinder möta mot ofvan angifna sätt att betäcka förlusten, synes ej återstå annan utväg, än att genom rabatt å utgående lånebelopp bereda banken tillgång till förlustens betäckande. Med ledning af förhållandet under föregående tid torde kunna antagas, att under närmast följande år i amorteringslån till jordegare kommer att utgå omkring 12 millioner kronor årligen eller under de tre första åren sammanräknadt 36 millioner. Två procent rabatt på denna lånesumma skulle således bereda en för ändamålet tillräcklig tillgång.“

“I stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, får bankstyrelsen hemställa, om icke bankdelegarne behagade taga under öfvervägande och besluta:“

“a) huruvida icke den beräknade minimisumman af uppoffringen på de första $\frac{2}{3}$ delarne af franska lånet, 595,000 kronor, må Hypoteksbanken godtgöras genom proportionerlig fördelning på hypoteksföreningarne;“

“b) att, i händelse hinder deremot möter, delegarne må besluta, att å de låneförlag till föreningarne, hvilka, utöfver de af dem vid

senaste allmänna sammanträde anmälda behof, komma att utgå under loppet af tre år, från slutet af det innevarande räknadt, må innehållas kapitalrabatt med högst två procent å lånebeloppen; och“

“c) att i händelse detta senare varder delegarnes beslut, bankstyrelsen bemyndigas att, med anmälan om delegarnes beslut i ämnet, hos Kongl. Maj:t underdånigst anhålla om nådigt bifall till hvad delegarne i fråga om kapitalrabatten för sin del sålunda beslutat.“

Efter uppläsning häraf lemnades ordet åt herr greve Posse, hvilken hemställde att, enär bankstyrelsen i sin skrift framlagt två alternativa förslag, och bedömandet af det enas eller andras relativa företräde förutsatte en i detalj gående pröfning, hvarmed det icke vore nödigt eller lämpligt att besvara samtliga föreningsombuden, delegarne måtte besluta tillsättandet af ett särskildt utskott, hvilket skulle ega att, efter tagen närmare kännedom af förhållandena, vid fortsatt sammanträde i morgon afgifva yttrande i frågan; hemställande herr greven derjemte att, om detta hans förslag gillades, hvarje förenings här närvarande ombud skulle inom sig utse en delegerad, och att de sålunda valde skulle ega tillkalla någon af styrelsens ledamöter, för att med önskade upplysningar tillhandagå.

Hvad sålunda föreslagits blef, på derom gjord proposition, af delegarne gilladt; hvarefter, och sedan de särskilda föreningsarnes ombud hvar för sig utsett en ledamot af utskottet, de sålunda valde anmäldes vara.

Den 22 November kl. 11 f. m.

§ 5.

Herr greve Posse, hvilken såsom ordförande ledt förhandlingarne inom det vid gårdagens sammanträde tillsatta utskott, redogjorde för utskottets arbeten och öfverläggningar och det resultat, hvartill utskottet på grund deraf kommit. Till en början hade utskottet tagit kännedom af protokollen och brefvexlingen, i hvad de rörde ej mindre det franska lånet, än ock de transaktioner, som samtidigt förekommit med bankirhuset von Erlanger & Söbne. Det tillkomme icke bankdelegarne att vid detta tillfälle ingå i bedömande af vilkoren för det franska lånet, och utskottet hade i detta afseende icke heller någon framställning att göra till delegarne; endast i afseende å den formella sidan af saken ville utskottet uttala det, på en sorgfällig pröfning af förhållandena grundade, omdöme, att vid lånets negociering och afslutande alla lag-

liga former blifvit af styrelsen fullständigt iakttagna. Beträffande styrelsens alternativa förslag rörande betäckande af den brist lånet medförde, hade inom utskottet rådt full enighet derom, att det förra alternativet, hvilket gick ut derpå, att bristen skulle genom proportionerlig fördelning på Hypoteksföreningarne godtgöras Hypoteksbanken, icke vore antagligt. Oafsedt den omständigheten, att det kunde ifrågasättas, huruvida bankdelegarne ens voro berättigade att vid detta tillfälle fatta ett sådant beslut, vore det emot rättvisa och billighet stridande, att andra än de, hvilka af medlen begagnade sig, skulle bära den kapitalrabatt penningarne betingade; ett sådant förfarande skulle hafva till följd, att en hypoteksförening, som möjligen hvarken begärt eller erhållit något af dessa medel, likväl skulle nödgas bidraga till bristens betäckande.

Deremot hade andra alternativet i styrelsens förslag af utskottets flertal godkänts utan annan ändring, än att man ansett kapitalrabatten nu böra definitivt fastställas till två procent för hela treårstiden, och ordet "högst" följaktligen böra utgå. Sedan låntagarne fått veta, att någon vidare minskning i kapitalrabatten icke på längre tid ifrågakomme, skulle de uppgifva den afvaktande ställning de, i hopp om rabattens ytterligare nedgående eljest komme att iakttaga; penningarnes utlemnande till föreningarne skulle derigenom påskyndas och banken sålunda befrias från en del af de ränteförluster, som en i stor utsträckning bedrifven extra lånerörelse icke kunde undgå att medföra. Det var på grund häraf som utskottet trott sig böra tillstyrka den ifrågavarande lilla ändringen i styrelsens förslag.

För öfrigt hade af några bland utskottets ledamöter den åsigt uttalats, att rabatten borde kunna nedsättas till $\frac{1}{2}$ procent, liksom från annan sida blifvit föreslaget, att betäckandet af bristen skulle fördelas på 5 år, för att dymedelst kunna nedbringa rabatten till sistnämnda siffra; men enär genom någon beräkning icke kunnat visas, att rabatten utan olägenhet skulle kunna nedsättas under 2 procent och visshet icke heller förefunnes derom, att ju icke efter tre års förlopp förhållandena ändrat sig så, att $1\frac{1}{2}$ procents rabatt vore tillräcklig, hade pluraliteten inom utskottet icke funnit skäl, vare sig i ena eller andra afseendet att avvika från hvad styrelsen, med stöd af fakta och möjligast noggranna beräkningar funnit sig böra föreslå.

På grund af det sålunda anförda anhöll herr grefve Posse om proposition på bifall till styrelsens senare alternativ, med den af utskottet tillstyrkta modifikation, och att, om denna proposition bifölles bankstyrelsen måtte bemyndigas att å beslutet söka Kongl. Maj:ts nådiga sanktion.

Sedan diskussion i frågan härefter egt rum, hvarunder dels yrkats bifall till utskottets hemställan, dels ytterligare förfäktats förutnämnde från utskottspluraliteten afvikande meningar, dels ock, slutligen, uttalats den åsigt, att kapitalrabatten fortfarande borde bibehållas vid dess nuvarande belopp af 3 procent, intill dess sig visat, huruvida optionsdelen af franska lånet blefve af långgifvaren öfvertagen, beslöto delegarne med bifall till hvad utskottet tillstyrkt,

att å de låneförlag till föreningarne, hvilka utöfver de af dem vid senaste allmänna sammanträde anmälda behof, komma att utgå under loppet af tre år, från slutet af det innevarande räknadt, skall innehållas kapitalrabatt af två procent å lånebeloppen;

Och bemyndigades bankstyrelsen att, med anmälan om delegarnes beslut i ämnet, hos Kongl. Maj:t anhålla om nådigt bifall till hvad delegarne i fråga om kapitalrabatten för sin del sålunda beslutat.

Ex protocollo

F. Stenmark.

Vidimeras ex officio

C. A. Westerstrand,

Registrator.

(Stämpel.)